

Het verhogen van de AOW-leeftijd volgens minister Donner

H.A.A. Verbon*

Samenvatting

In een artikel in *De Volkskrant*, noemde de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vijf argumenten om de AOW-leeftijd te verhogen van 65 naar 67 jaar: 1. onbetaalbaarheid; 2. tekort aan financieel draagvlak; 3. verhoging arbeidsparticipatie; 4. hogere levensverwachting; 5. vermindering arbeidstekort bij onderwijs en zorg. In dit artikel behandelt de auteur deze argumenten en komt tot de conclusie dat ze geen hout snijden. Verhoging van de AOW-leeftijd vindt hij niet nodig. Zijns inziens ligt verlaging meer voor de hand.

Trefwoorden: AOW, demografie

Inleiding

Om de paar jaar ontstaat er in Nederland enige commotie over de betaalbaarheid van de AOW. Meestal is die commotie gebaseerd op een rekensom als de volgende: als het aantal gepensioneerden verdubbelt, en de AOW uitkering is welvaartsvast, dat wil zeggen, de AOW is een constant percentage van het bruto binnenlands product of van het gemiddeld verdiende inkomen van werkenden, dan verdubbelt ook de uitgavendruk van de AOW. Voor het eerst werd deze som in het begin van de jaren tachtig gemaakt. Dit leidde toen tot de oprichting van de Commissie-Drees die ergens midden jaren tachtig een rapport uitbracht waarin ook al een verhoging van de AOW-leeftijd werd voorgesteld. Die maatregel maakte toen geen kans, vrijwel geen enkele politieke partij vond dit een goed voorstel. Tot de herfst van 2008 bleef dit de gangbare politieke opvatting. Totdat tijdens de wereldwijde financiële crisis opeens de regeringspartijen overstag gingen: de AOW-leeftijd moest omhoog van 65 naar 67 jaar. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Piet-Hein Donner, heeft in *De Volkskrant* van 9 mei 2009 een verdediging met vijf argumenten gegeven van deze maatregel. In deze bijdrage ga ik deze vijf argumenten van Donner langs en probeer ik na te gaan of er een argument tussen zit dat hout snijdt. Het zal niet zo blijken te zijn. Bij twee argumenten kan zelfs de tegenovergestelde conclusie getrokken worden: de AOW-leeftijd moet omlaag.

1 Het argument van de betaalbaarheid

Het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd is een van de maatregelen die in de woorden van de minister van ZSW, Piet Hein Donner, de "verzorgingstaat drijvend moeten houden". Dit is het klassieke vergrijzingsargument. Om maar de woorden van Donner letterlijk aan te halen (Donner, 2009):

"De AOW begon in 1957 als een echt basispensioen. Een echtpaar kreeg nog geen 650 euro per jaar. Samen. Nu krijgen gehuwde partners dat bedrag ongeveer per maand. Per persoon. In de eerste jaren van de AOW werd dan ook minder dan

een half miljard euro aan uitkeringen uitgegeven. Nu is dat meer dan 25 miljard euro. En als er niets verandert, dan zal dat in het jaar 2040 het dubbele zijn: bijna 50 miljard euro. Die stijgende lasten moeten door steeds minder schouders worden gedragen. De potentiële beroepsbevolking - dat is de bevolking tussen de 20 en 65 jaar - zal de komende dertig jaar met ongeveer één miljoen afnemen, terwijl het aantal 65-plussers met zo'n twee miljoen toeneemt." (onderstreping door schrijver dezes)

Om deze woorden van Donner in perspectief te zetten worden in tabel 1 de ontwikkelingen van de AOW van de afgelopen 30 jaar geschetst.

Tabel 1. Ontwikkeling AOW-uitgaven

Jaar	Uitgekeerd bedrag (mrd €)	Aantal AOW (mlj personen)	Beroepsbevolking (BB)	Potentiële BB (PBB)	BB/PBB	AOW / BB	AOW / PBB
1970	2,383	1,061	4,753	6,988	0,68	0,22	0,15
1980	8,749	1,333	5,344	8,043	0,66	0,25	0,17
1990	13,352	2,043	6,063	9,164	0,66	0,34	0,22
1998	17,578	2,276	6,957	9,735	0,71	0,33	0,23
2007	25,198	2,413	7,410	10,032	0,74	0,33	0,24

Jaar	BBP (mrd €)	Uitgaven %BBP	"welvaartsvast" uitgekeerd bedrag (mrd €) (niveau 1980)*
1970	58,073	0,041	2,763
1980	163,091	0,054	8,749
1990	243,652	0,055	20,032
1998	362,464	0,048	33,200
2007	567,066	0,044	55,067

*) Deze kolom is berekend uitgaande van de aanname dat de AOW-uitkering per hoofd als percentage van het BBP constant is vanaf 1980.

Bron: CBS, statline

In de tabel zien we in de kolom 'uitgekeerd bedrag' het door Donner vermelde bedrag van 25 miljard euro. De 50 miljard euro die Donner vermeldt voor het jaar 2040 "als er niets verandert" wordt natuurlijk veroorzaakt door het feit dat het aantal gepensioneerden van nu tot 2040 met 2 miljoen zal toenemen. De tabel laat echter zien dat ook in de afgelopen 40 jaar het aantal gepensioneerden al (meer dan) verdubbeld is. De uitgaven aan de AOW zijn als percentage van het bruto binnenlands product (BBP) echter niet toegenomen. Ten opzichte van 1970 zijn de uitgaven als %BBP nagenoeg constant gebleven; met 1980 als basisjaar is dit percentage zelfs met een procentpunt gedaald. De verklaring daarvoor vinden we in de laatste kolom. Deze kolom vermeldt het bedrag dat aan AOW zou zijn uitgegeven als de uitkering per hoofd vanaf 1980 met het BBP zou zijn meegegroeid. Dit zou een 'welvaartsvaste' AOW genoemd kunnen worden, omdat de AOW-ers in dat geval mee zouden delen in de algemene welvaartsgroei zoals dat tot uitdrukking komt in de groei van het BBP. Als de AOW welvaartsvast zou zijn gebleven, zou het uitgekeerde bedrag aan AOW nu al meer dan het door Donner

gevreemde bedrag van 50 miljard hebben bedragen. Wat er in feite is gebeurd in de afgelopen 30 jaar is dat de groei van het BBP – ruim 4,5% per jaar – maar voor een derde deel is doorgegeven aan de AOW-uitkering: die groeide namelijk met 1,5% per jaar.

De verklaring voor het constant blijven van de uitgavendruk van de AOW is dat door de systematiek van de uitkeringen de welvaartsstijging van werkenden niet volledig wordt doorberekend in de hoogte van de AOW. Dat komt omdat CAO-loonstijgingen wel, maar de zogenaamde incidentele loonstijgingen niet in de AOW worden doorberekend. Daarnaast hebben in de afgelopen dertig jaar bezuinigingen op uitkeringen geleid tot een relatieve verlaging van de AOW-uitkering. Gepensioneerden met een aanvullend pensioen hebben daar weinig last van, omdat er door het aanvullende pensioen doorgaans wordt gecompenseerd. Maar de bejaarden die alleen van een AOW-uitkering moeten rondkomen, hebben wel last van deze sluipende ingreep in de AOW.

De door Donner in zijn tekst toegevoegde conditie “als er niets verandert” krijgt zo wel een speciale betekenis. Als dit betekent dat de AOW-uitgaven de komende 30 jaar op dezelfde manier de welvaart zullen volgen als in de afgelopen 30 jaar, dan kan Donner niet zo goed rekenen. Om dit te demonstreren wordt het volgende gedachte-experiment toegepast. Neem aan dat de komende 30 jaar het BBP nominaal groeit met 3% per jaar. Dan zal in 2040 het BBP ongeveer gelijk zijn aan 1.400 miljard euro. Aannemende dat net als in de afgelopen dertig jaar deze groei van 3% maar voor een derde deel aan de AOW-uitkeringen wordt doorgegeven, zal het uitkeringsbedrag in 2040 gelijk zijn aan ruim 62 miljard euro, ofte wel nog steeds 4,4% BBP. Zelfs als de toekomstige generaties belastingbetalers genereuzer worden ten opzichte van de gepensioneerden en de helft van de BBP groei doorgeven aan de AOW-uitkering, zullen de uitgaven als percentage van het BBP nog slechts 0,7 procentpunt hoger uitvallen als nu: 5,1% in plaats van 4,4%. In termen van het huidige BBP zullen de uitgaven dan niet gelijk zijn aan de door Donner ‘voorspelde’ 50 miljard euro, maar gelijk aan bijna 29 miljard. Dat is 5 miljard euro meer dan er nu aan AOW-uitkeringen wordt uitbetaald, maar geen 25 miljard euro meer zoals Donner berekent.

Het kabinet heeft veel ophef gemaakt van het ‘feit’ dat de verhoging van de AOW-leeftijd vier miljard euro zou gaan opleveren. Hierbij zijn door diverse mensen waaronder ik zelf (Verbon, 2009) kanttekeningen geplaatst. Donner relateert nu deze opbrengst:

“Twee jaar later recht op AOW betekent ongeveer € 4 miljard per jaar minder aan AOW uitgaven. Daar staat inderdaad tegenover dat de uitkeringen van mensen dan ook langer kunnen doorlopen. Maar hoe meer mensen doorwerken des te positiever is het effect voor de arbeidsmarkt, de belasting- en premieopbrengst en de aanvullende pensioenen.”

De miljardenbezuinigingen van de afgelopen 30 jaar op de AOW hebben een veelvoud bedragen van de 4 miljard euro die een verhoging van de AOW-leeftijd moet opbrengen. In dat licht bezien, kun je het belang van de geldelijke opbrengst van die maatregel inderdaad maar beter relativeren.

2 Het draagvlak voor de AOW

De rekenkunde van minister Donner is dus niet diens sterkste punt. Wel is Donner bekwaam in het manipuleren van statistische gegevens, zoals blijkt uit het volgende citaat:

“In het jaar dat de AOW werd ingevoerd, waren er voor iedere AOW’er zes potentiële premiebetalers AOW. Nu zijn dat er nog maar ruim vier. En als we niets doen dan daalt dat de komende dertig jaar tot twee. Waar er eerst dus meer dan zes mensen waren om premie te betalen voor één AOW’er, zijn het er straks nog maar net twee.”

De potentiële premiebetalers AOW zijn natuurlijk niet de *feitelijke* premiebetalers. Zoals uit tabel 1 valt af te lezen, zijn er momenteel niet vier, maar drie feitelijke premiebetalers. Donner kijkt naar het potentiële aantal premiebetalers omdat dat aantal bepaald wordt door bekende demografische factoren. Zo is bekend dat de potentiële beroepsbevolking de komende dertig jaar zal dalen van 10 miljoen personen nu naar ongeveer 9 miljoen in 2040. De verhouding tussen het aantal gepensioneerden en de potentiële beroepsbevolking stijgt dan ook gestaag en zal rond 2040 in de buurt van de 0,5 komen. Daar komen de twee potentiële premiebetalers van Donner vandaan. Het feitelijke aantal premiebetalers is veel moeilijker te voorspellen, omdat dit afhankelijk is van arbeidsaanbodgedrag. Zoals uit de tabel valt af te lezen, is het percentage van de potentiële beroepsbevolking (PBB in tabel 1) dat werkt, na een aanvankelijke daling, de laatste twee decennia gestegen van 66 naar 74 (BB/PBB in tabel 1). Deze stijging is toe te schrijven aan het toenemende arbeidsaanbod door vrouwen en, sinds de jaren negentig, ook door een toenemende participatie van ouderen (Sap et al., 2009).

Het is moeilijk te voorspellen hoe de participatie zich zal ontwikkelen. Stel echter dat de participatiegraad verder zal toenemen van 74% naar 80% in 2040. Dan is de feitelijke beroepsbevolking van 2040 nauwelijks kleiner dan de huidige beroepsbevolking (7,2 miljoen versus 7,4 miljoen). Het aantal gepensioneerden is uiteraard wel verdubbeld, zodat er in plaats van drie feitelijke premiebetalers nu in 2040 1,5 premiebetalers tegenover één AOW’er staat. Voor de AOW-lasten per hoofd van de werkende bevolking is voorts van belang hoeveel van de BBP wordt doorgegeven aan de AOW-uitkering. In tabel 2 staan daar een viertal mogelijkheden van weergegeven.

Tabel 2. De extra AOW-lasten per jaar, per hoofd van de feitelijke beroepsbevolking (in euro's van nu)

	De AOW-uitkering volgt de BBP-groei:			
	voor 33%	voor 50%	voor 67%	Voor 100%
Participatiegraad: 74%	300	900	2200	3500
80%	0	500	1200	2900

In de afgelopen dertig jaar werd 33% van de groei doorgegeven. Als dit ook voor de komende dertig jaar blijft gelden en de participatiegraad neemt toe naar 80% is er geen enkele lastenverhoging nodig. Hoge extra lasten ontstaan pas als de uitkeringen zich volgens onrealistisch 'genereuze' scenario's ontwikkelen, waarbij 2/3 of zelfs de gehele economische groei wordt doorgegeven aan de AOW-uitkering. De door Donner geïmpliceerde lastenverzwaring van bijna 3.500 euro per jaar per werkende zal zich

alleen voordoen in het meeste onrealistische en meest pessimistische scenario, zoals uit tabel 2 blijkt. Zelfs in dat geval is het niet noodzakelijk dat deze lastenverzwaring geheel door werkenden wordt gedragen. Ook de opbrengsten op de inkomstenbelasting nemen toe, namelijk met 3,5 procentpunt (bijna 20 miljard in huidige euro's), waarvan 1,8 procentpunt (ruim 10 miljard in huidige euro's) door gepensioneerden wordt opgebracht (Van Ewijk et al., 2006). Zoals bekend kan ook nog eens via fiscalisering van de AOW een deel van de extra kosten van de AOW worden opgebracht en de extra lasten eerlijk over jong en oud en arm en jong worden verdeeld.

3 Hogere AOW-leeftijd verhoogt de arbeidsparticipatie van ouderen

Uit het voorgaande kunnen we concluderen dat een lastenverzwaring, als we alleen kijken naar de AOW, beperkt blijft. Zelfs in het meest pessimistische scenario voor 2040 (participatie blijft steken op 74% en de hele BBP-groei wordt doorgegeven) wordt de uitgavenstijging nog gecompenseerd door de toenemende opbrengst op de inkomstenbelasting. Een verhoging van de AOW-leeftijd is om deze reden dan ook niet nodig. Uiteraard is er nog een grote extra kostenpost in de zorg die op enigerlei wijze opgebracht zal moeten worden. Om die te kunnen financieren kan een toename van de arbeidsparticipatie, die we boven al verondersteld hebben, bevorderlijk zijn. Dit blijkt dan ook een belangrijk argument van Donner:

“Het kabinet kiest echter voor het meest verantwoorde en aanvaardbare alternatief: een uitbreiding van de arbeidsparticipatie door onder meer een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd.”

Donner gaat er vanuit dat verhoging van de arbeidsparticipatie noodzakelijk is om de verzorgingsstaat 'drijvend' te houden. De vraag is of verhoging van de AOW-leeftijd tot een hogere arbeidsparticipatie van ouderen zal leiden. Hoewel momenteel nog steeds weinig ouderen werken, is de gemiddelde leeftijd waarop werknemers hun baan verlaten in Nederland de afgelopen jaren gestegen van ruim 59 naar circa 62 jaar, zoals Donner ook meldt. Hierbij speelde de afschaffing van de fiscale facilitatie van vut en prepensioen uiteraard een rol. Voor de generaties die na 1950 zijn geboren is de vut een gesloten afrit van de arbeidsmarkt geworden. Vervroegde pensionering wordt binnenkort dan ook alleen mogelijk als werkgevers bereid zijn grotere reserveringen voor hun senioren te maken, die nog groter zullen moeten zijn als de AOW-leeftijd wordt verhoogd. Dit verhoogt de kosten van oudere werknemers. Uit onderzoek (bijvoorbeeld, Van Dalen et al., 2006) blijkt dat werkgevers ouderen toch al als duur en niet productief beschouwen. Oudere sollicitanten, ook al hebben ze een ruime werkervaring, hebben weinig kans aangenomen te worden. Door de AOW-leeftijd te verhogen wordt dat probleem alleen maar groter. Oudere werknemers worden dan voor werkgevers nog onaantrekkelijker en werkgevers zullen, nog eerder dan nu al het geval is, er voor kiezen hun ouderen te ontslaan.

Hoewel oudere werknemers wellicht langer zouden willen werken dan voorheen door het wegvallen van 'vertrekpremies' als vut en prepensioen, leidt verhoging van de AOW-leeftijd er toe dat er minder vraag van werkgevers komt naar oudere werknemers. Vanuit dit perspectief is de verhoging van de AOW-leeftijd dus een contraproductieve maatregel die de toenemende arbeidsparticipatie van ouderen kan frustreren. We kunnen daarom ook beter de AOW-leeftijd verlagen, naar zeg 63 jaar. Dat maakt de positie van oudere werknemers sterker. Tegelijk met het verlagen van de AOW-leeftijd zal het gedwongen ontslag bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd moeten worden afgeschaft. Mensen die dat willen kunnen langer blijven doorwerken. Daarmee blijven de best gemotiveerde en best toegeruste ouderen op de arbeidsmarkt over. Per saldo zou een

dergelijke combinatie van maatregelen wellicht tot meer arbeidsparticipatie van ouderen kunnen leiden dan een verhoging van de AOW-leeftijd.

4 Hogere levensverwachting rechtvaardigt hogere AOW-leeftijd

Donner vindt verlenging van het werkzame leven te rechtvaardigen omdat mensen langer leven dan 50 jaar geleden. In zijn eigen woorden:

“Zo’n maatregel sluit goed aan bij de gezondheidswinst die de afgelopen vijftig jaar is geboekt: mensen leven niet alleen langer, ze worden ook gezónder oud. Van de 65-jarigen die in 1957 voor het eerst AOW kregen, was de verwachting dat ze gemiddeld genomen vijftien jaar ‘van Drees zouden trekken’. Van de ouderen die nu voor het eerst AOW krijgen is de verwachting dat ze negentien jaar AOW zullen ontvangen. Dat is een kwart langer.”

Bij dit argument van de hogere levensverwachting kunnen twee kanttekeningen worden geplaatst. Ten eerste, het is waar dat de levensverwachting van mensen die de 65 jaar halen is toegenomen van vijftien naar negentien jaar. Het is echter ook waar, zoals boven in extenso is aangetoond, dat de reële waarde van de AOW de afgelopen dertig jaar is gedaald. Het is moeilijk de relatief lagere welvaartswaarde van de AOW af te zetten tegen een hogere levensverwachting, maar met behulp van tabel 1 kan wel een suggestieve berekening gemaakt worden. Stel namelijk dat de AOW vanaf 1980 op hetzelfde welvaartsniveau was gebleven zoals weergegeven in de laatste kolom van tabel 1. De uitkering per hoofd zou dan in 2007 geen 10.500 euro hebben bedragen, maar 22.800 euro. Het ontvangen van 19 jaar een uitkering van 10.500 geeft, verdisconteerd tegen een reële rente van twee procent, een lager bedrag dan het ontvangen van de ‘welvaartsvaste’ uitkering van 22.800 euro gedurende 15 jaar, namelijk 168.000 euro versus 298.908. Dit suggereert dat de relatieve verlaging van de AOW-uitkering het handhaven en zelfs het verlagen van de huidige AOW-leeftijd ruimschoots rechtvaardigt. Een tweede kanttekening betreft het feit dat de levensverwachting en gezondheidsbeleving sterk blijkt af te hangen van de sociaal-economische status (SES), grotendeels samenhangend met inkomen, van individuen. Uit tabel 3 blijkt dat mensen met een hoge SES hun gezondheid tot voorbij de nieuw beoogde pensioenleeftijd van 67 jaar als goed ervaren; mensen met een lage SES beginnen hun gezondheid al op hun 54ste jaar als minder goed te ervaren. Zij zullen dus, als de AOW-leeftijd wordt verhoogd, ook nog langere tijd met fysieke beperkingen moeten doorwerken.

Tabel 3. Levensverwachting en gezonde levensverwachting naar sociaal-economische status

	Sociaal-economische status		Verskil
	Laag	Hoog	
<i>Vrouwen:</i>			
Levensverwachting	79,5	82,1	-3
Zonder beperkingen	64,7	73,3	-9
Goed ervaren gezondheid	54,2	68,2	-14
<i>Mannen</i>			
Levensverwachting	73,1	78,0	-5
Zonder beperkingen	63,8	73,7	-10
Goed ervaren gezondheid	52,9	68,7	-16

*Bron: RIVM 2002.

Mensen met een lage SES hebben bovendien een lagere levensverwachting en ontvangen dus gedurende kortere tijd een AOW-uitkering. Daartegenover betalen ze meer jaren premie omdat ze gemiddeld eerder beginnen met werken. Mensen met een hoge SES kunnen ook nog, als ze zouden willen, eerder stoppen met werken omdat zij gedurende hun werkende leven voldoende mogelijkheden hebben om te sparen voor vervroegde pensionering. Door hun lage inkomen hebben mensen met een lage SES veel minder de mogelijkheid om te sparen voor een vervroegde pensionering. Verhoging van de AOW-leeftijd maakt de verdeling van het voordeel van de AOW dus nog ongelijker.

5 Ouderen kunnen arbeidstekort in zorg en onderwijs verminderen

Als er meer ouderen zullen werken, zal er minder krapte op de arbeidsmarkt ontstaan. Daar is geen speld tussen te krijgen. Donner zelf:

“Het gaat ook niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats om geld. We hebben ouderen hard nodig. De crisis richt de aandacht nu vooral op de groeiende werkloosheid, maar op iets langere termijn lopen we weer aan tegen een afnemend arbeidsaanbod en een toenemende schaarste aan arbeidskrachten. In de zorg raamt men dat als er niet meer ‘handen’ bijkomen, er straks van de honderd mensen die zorg nodig hebben maar zestig verzorgd kunnen worden. Niet alleen zorg, onderwijs en politie zijn in het geding, maar ook bedrijfssectoren die wezenlijk zijn voor de economie en onze ontwikkeling. Willen we publieke voorzieningen als onderwijs en zorg, alsook de economie draaiend houden, dan is het eenvoudig noodzakelijk dat ouderen behouden blijven op de arbeidsmarkt.”

In deze quote richt Donner zich specifiek op de zorg en het onderwijs. Het is onduidelijk of hij hier bedoelt dat als er meer ouderen aan het werk blijven er meer ruimte is voor jongeren om taken in onderwijs en zorg op zich te nemen, of dat ouderen zelf die taken op zich zouden moeten nemen. Als hij het laatste bedoelt, zal het niet werken. Juist in het onderwijs en de zorg is er veel uitval van oudere werknemers omdat die niet meer bestand zijn tegen de psychische of fysieke stress die het werk in deze sectoren met zich brengt. Als hij het eerste bedoelt, dan overschat hij de bereidheid van jongeren om in een situatie van schaarste aan arbeidskrachten in sectoren te werken waar beloningen relatief laag zijn. In de zorg en onderwijs zal het grote probleem van de toekomst zijn dat de beloningen niet meer concurrerend zijn. Om concurrerend te kunnen blijven op de arbeidsmarkt zal of een deel van deze sectoren geprivatiseerd moeten worden (zodat marktconforme lonen en prijzen berekend kunnen worden), of het overheidsbudget zal flink opgeschroefd moeten worden.

Slot

In de afgelopen dertig jaar is het aantal gepensioneerden verdubbeld. Toch is het beslag van de AOW-uitgaven op het BBP niet toegenomen. Er is dan ook geen reden om te verwachten dat de te verwachten verdubbeling van het aantal gepensioneerden tussen nu en 2040 wel tot een verdubbeling van het beslag van de AOW zal leiden. Toch is dit een van de belangrijkste argumenten die voorstanders van de verhoging van de AOW-leeftijd steeds weer naar voren brengen. De stijging van de AOW-uitgaven is de afgelopen dertig jaar meegevallen omdat de AOW-uitkering niet welvaartsvast is. Ouderen zijn meer gaan werken de afgelopen tien jaar, voornamelijk door de geleidelijke afschaffing van prepensioenregelingen. Of ooit weer een situatie zal ontstaan waarbij het

merendeel van de werkenden niet eerder dan met 65 met pensioen gaat, is twijfelachtig. In Europa leidt een toename van welvaart nu eenmaal tot meer vraag naar vrije tijd, en vervroegde pensionering lijkt daarbij een onomkeerbaar proces. Verhoging van de AOW-leeftijd keert dit proces niet om. Integendeel, de positie van ouderen op de arbeidsmarkt zal er door verzwakt worden waardoor het tegendeel bereikt wordt, namelijk dat ouderen eerder ontslagen worden en een nog kleinere kans hebben bij een sollicitatie geselecteerd te worden.

Overigens, als een beslissing om eerder met pensioen te gaan een individuele keuze is en als het individu ook zelf voorzieningen treft door meer te sparen, hoeft vervroegde pensionering geen negatieve economische effecten te hebben. In dat geval betekent een verhoging van de pensioengerechtigde AOW-leeftijd dat mensen meer moeten sparen via hun eigen regelingen om eerder met pensioen te kunnen. Het zijn vooral mensen met hogere inkomens die in staat zullen zijn te sparen voor vervroegde pensionering. Mensen met lage inkomens hebben die optie veel minder en kunnen dus een verhoging van de pensioenleeftijd moeilijker ontlopen. Deze mensen profiteren, door hun lagere levensverwachting, ook het kortst van de AOW en betalen, door hun langere arbeidsverleden, gedurende langere tijd AOW-premie. Vanuit die optiek is een verhoging van de AOW-leeftijd dus ook nog eens onrechtvaardig. De kosten ervan worden juist betaald door de mensen met de laagste inkomens en de slechtste gezondheid.

Als er met alle geweld aan de AOW-leeftijd gerommeld moet worden, is mijn alternatief de AOW-leeftijd inkomensafhankelijk te maken. De laagste inkomens mogen er op 62 of 63 uit, maar krijgen wel allerlei financiële aanmoedelingen van de overheid om toch door te gaan. Hun werkgevers krijgen die aanmoedelingen ook. De hoogste inkomens, vanaf zeg € 70.000 per jaar, mogen er pas op hun 70ste uit. Voor velen van hen is dat geen straf: zij kunnen het ontlopen als ze het willen, maar velen zullen het niet willen. Op een of andere manier zit de wereld zo in elkaar dat mensen met de hoogste inkomens ook nog eens de leukste banen hebben. Die mensen moeten niet gestraft worden door ze al op hun 67ste naar huis te sturen.

Harrie Verbon

* De auteur is hoogleraar openbare financiën aan de Universiteit van Tilburg.

Literatuur

Dalen, H. van, K. Henkens, W. Henderikse & J. Schippers (2006), *Dealing with an ageing labour force: what do European employers expect and do?*, NIDI rapport nr. 73, Den Haag: NIDI.

Donner, P.H., *Ouderen zijn straks hard nodig*, *De Volkskrant*, 9 mei 2009.

Sap, J., J. Schippers en J. Nijssen (mei 2009), *Langer doorwerken en flexibel pensioen*.

Verbon, H., *Zo simpel kan een AOW-alternatief zijn*, *De Volkskrant*, 3 april 2009.